

Tvorba kánonu v prostředí české školy

PhDr. Lucie Zimová

Vymezení zkoumané problematiky

- jak učitelé tvoří školní kánony
- kritéria, podle kterých některá díla do kánonů zařazují a jiná nikoliv
- reprezentativnost, estetická hodnota díla, nadčasovost X funkce: kulturně- reprezentační, identifikační, národně- reprezentační, hodnotová; soudy kritiky, zvyky a tradice, národní potřeby a dobové trendy
- využití hodnotového potenciálu kanonických děl
- důležitost výzkumu:
  - Seznam přečtené lit.- seznam maturitních zadání- nutnost ptát se po obsahu
  - důležitá složka obsahu lit. vzdělávání
  - kánon má výpovědní hodnotu o tom, jaké znalosti škola vnímá jako důležité pro studium a co žákům předkládá k vědění

Cíle výzkumu

- zjistit, zda se do kánonu skutečně dostávají uznávaná lit. díla nebo zda se jedná o neměnný a závazný výčet konkrétních textů
- zjistit, zda školy berou při sestavování kánonů v potaz své studenty, zda do kánonů zařazují také díla novější a čtenářsky zajímavá (inovace)
- „nahlédnout pod pokličku“ tvorby školních kánonů
- zamyslet se nad tím, jakou má současná podoba ústní části maturitní zkoušky z ČJL výpovědní hodnotu o žákově orientaci na poli literatury
- zjistit, jakou měrou je využíván hodnotový potenciál kanonických textů, jehož pomocí můžeme nenásilnou formou rozvíjet obecně-lidský potenciál studentů

Přehled literatury

- Uvedená lit.se věnuje problematice lit. kánonu z různých úhlů pohledu. Mám v úmyslu ji detailně prostudovat a zkonfrontovat ji s inf., které získám ve svém výzkumu.
- V prostudované lit.postrádám užší vztažení problematiky kánonu do prostředí české školy a jeho přímého vztahu k podobě stávající maturitní zkoušky.
- WIENDL, J. *Literatura a kánon*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a literární vědy, 2007.
- BLOOM, H. *Kánon západní literatury*. Praha: Prostor, 2000.
- HAMAN, A. *Literární dílo a soudobá literární věda*. Praha: ARSCI, 2012.
- JUNGMANNOVÁ, L. *Česká literatura rozhraní a okraje*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR: Akropolis, 2010.
- FEDROVÁ, S. *Hodnoty a hranice: svět v české literatuře, česká literatura ve světě: sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky, Praha 28. 6. - 3. 7. 2005. Svazek 1, Otázky českého kánonu*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2006.
- RAFAJ, R. *Odborová didaktika v přípravě a d'alšom vzdelávaní učiteľa materinského jazyka a literatury*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2010.

Metody a techniky

- výzkum kvalitativní- mým cílem není kvantifikace sebraných dat, ale jejich deskripce, struktura bádání otevřená, výzkum má rozvíjející se charakter, pružnost, zaměření na subjekt, průběžná interpretace dat a jejich postupné zobecňování
- explorační metoda- interview- vhodná pro shromažďování dat o pedagogické realitě, založená na verbální komunikaci výzkumníka a respondenta
- stupeň strukturovanosti- semistrukturované interview- definuji si účel a osnovu, seznam témat, volnost při formulaci otázek- možnost pružně reagovat, otázky se budou vynořovat podle toho, jak se bude odvíjet téma
- realizace v přirozeném prostředí respondentů- ve školách
- po přepsání interview provést zpětnou verifikaci zjištění
- zvukový záznam údajů (a písemný záznam z pozorování neverbální komunikace)
- uvedenou metodu doplním i o kvalitativní obsahovou analýzu dokumentů (školního kánonu)?

Populace a výzkumný vzorek

- základní soubor- populace učitelů ČJL středních škol a gymnázií, kteří se aktivně podílejí na tvorbě školního kánonu- homogenní skupina
- výběr záměrný- aby vybrané osoby byly pro výzkum vhodné , aby byl výběr reprezentativní, kromě případů standardních chci analyzovat také extrémní či vzácné případy, vyučující z různých regionů
- důvody výběru konkrétních osob bych vždy detailně osvětlila
- rozsah vzorku si předem neurčuji- budu se řídit saturací- až budu mít dostatek potřebných inf. a další osoby by mi již nepřinášely nová data, výzkum ukončím
- budu prezentovat pouze to, co se prokázalo na daném vzorku
- všem dotazovaným podám veškeré inf. o výzkumu i tom, proč do něj byli vybráni a budu po nich požadovat písemný souhlas k provedení zvukového záznamu

Analýza dat a zpracování výsledků

- u vybraných interview- doslovná transkripce s přenosem do spisovného jazyka
- využití výpočetní techniky
- tvorbě mé teorie bude předcházet identifikace významových kategorií, které budu pojmenovávat, kódovat a hledat mezi nimi vztahy, poté přistoupím k vlastní formulaci teorie
- součástí výzkumné zprávy bude detailní postup, pomocí něhož dojdou k vytvoření VK a následné teorie
- výsledným produktem bude detailní interpretativní popis jevů
- výsledky svého výzkumu budu prezentovat formou článku v odborném periodiku nebo ve formě příspěvku na konferenci

Význam a přínos studie

- zjistíme, jaká je realita tvorby školních kánonů
- lépe se nám vyjeví:
  - jaké znalosti po studentech požadujeme (ČJL)- jaký je obsah vzdělávání a maturitní zkoušky z
  - zda vyučující naplno využívají toho, že mohou školní kánony specifikovat podle typu školy a jejich studentů
- žádný jiný výzkum se tomuto tématu nevěnoval
- sami tvůrci státních maturit neměli až donedávna zcela jasnou představu o tom, kdo by měl kánony tvořit (viz návrh CERMATU na centrální kánon)
- mám v úmyslu sebraná data interpretovat vzhledem k RVP, k reálným potřebám studentů, ale také vzhledem k současné literatuře a k vzrůstajícím nárokům na učitele

Hodnocení kvality výzkumu

- Validitu budu zabezpečovat dlouhodobostí výzkumu a přesným popisem s použitím autentických citátů zkoumaných osob
- respondenti nemusí odpovídat vždy pravdivě
- uvažuji o tom, že jako druhý zdroj informací použiji školní kánony- tak mohu zjistit, zda to, co mi učitelé říkají, odpovídá realitě
- Reliabilita- problém, neboť budu zkoumat i specifické situace a protože je velmi obtížné replikovat kvalitativní výzkum

Časová stránka výzkumu

- zahájení výzkumu- léto 2013 (přípravná fáze, výběr vzorku, příprava interwiev)
- sběr dat- podzim, zima 2013/2014
- interpretace dat a jejich vyhodnocení- jaro, léto 2014

Použitá literatura

- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu. Druhé, rozšířené vydání.* Brno: Paido, 2010.
- HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu.* Praha: Karolinum, 1997.
- HORÁK, F., CHRÁSKA, M. *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu.* Praha: SPN, 1989.
- HORÁK, K., CHRÁSKA, M. *Metodologie pedagogiky.* Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého v Olomouci, 1986.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. *Slovník pedagogické metodologie.* Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů.* Praha: Karolinum, 2007.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum. Uvedení do teroei a praxe.* Praha: Karolinum, 1995.
- PUNCH, K. F. *Úspěšný návrh výzkumu.* Praha: Portál, 2008.
- RAFAJ, R. Potencialita a limity kánonu národnej literatury v školskom vzdelávaní. In *Odborová didaktika v prípravě a ďalšom vzdelávaní učiteľa materinského jazyka a literatury.* Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2010, s. 394- 399.
- WIENDL, J. *Literatura a kánon.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a literární vědy, 2007.

Děkuji za pozornost.